

"गह्रौं सम्बर्द्धन वनस्पतिको, हुन्छ समुच्चती राष्ट्रको"

धनुषाधाम वनस्पति उद्यानमा पाइने वनस्पतिहरू

नेपाल सरकार
वन तथा भू-संरक्षण मन्त्रालय
वनस्पति विभाग
जिल्ला वनस्पति कार्यालय, धनुषा
जनकपुर
२०७३

पुस्तकको नाम : धनुषाधाम वनस्पति उद्यानमा पाइने वनस्पतिहरू

©सर्वाधिकार जिल्ला वनस्पति कार्यालय, धनुषामा सुरक्षित

पहिलो प्रकाशन : ५०० प्रति
२०७३ असार

लेखन/सम्पादन : ताहिर हुसेन
: राम कृष्ण भण्डारी

प्रकाशक : जिल्ला वनस्पति कार्यालय, धनुषा

ईमेल : dpr.dhanusa@gmail.com

फोन नं. : ०४१-५३०१६८

आवरण फोटो : *Rauwolfia serpentina* (सर्पगन्धा)

मुद्रक : रेजा अफसेट प्रिन्टर्स, जनकपुर
फोन : ०४१-५२७३७४

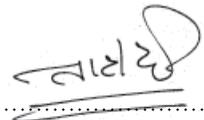
कम्प्युटर सेटिङ्ग : संतोष कुमार मिश्र
मो.नं. : ९८०७८८४५६८

मन्तव्य

हाम्रो देशको भौगोलिक वनावटले गर्दा वानस्पतिक जैविक विविधतामा धनी देश मानिएको छ। नेपाल प्राकृतिक श्रोत साधनमा भरीपूर्ण रहेको अवस्थामा यसको उचित संरक्षण र पहिचानको अभावले गर्दा दिनानुदिन यसको संख्या र प्रजातीमा ह्रास हुँदै गइरहेको छ। जनसंख्याको वृद्धि, जलवायु परिवर्तनको साथसाथै वनस्पतिको सही पहिचान र महत्वको बारेमा बुझाइको कमिले गर्दा महत्वपूर्ण वनस्पतिहरू लोप हुँदै गइरहेका छन्। बढ्दो वन विनास, अत्याधिक दोहन र अव्यवस्थित संकलनले गर्दा वनस्पतिको संरक्षण, सम्बर्द्धन चुनौतीपूर्ण बन्दै गइरहेको छ। जिल्ला वनस्पति कार्यालय, धनुषा अन्तर्गत धनुषाधाममा वनस्पति उद्यान जीवित वनस्पति संग्रहालयको रूपमा व्यवस्था गर्न देशका विभिन्न स्थानहरूबाट लोप हुन लागेका, संकटापन्न, दुर्लभ वनस्पति संकलन गरी संरक्षण भइरहेको छ। यसै सन्दर्भमा यस कार्यालयले उद्यान भित्रका सम्पूर्ण वनस्पतिहरूको पूर्ण विवरण सहितको यो पुस्तक प्रकाशन गर्न लागेको छ। यस पुस्तकले वन तथा वातावरण क्षेत्रमा काम गर्ने निकाय, संघ संस्था, विद्यार्थी तथा जनतालाई वनस्पतिको पहिचान, संरक्षण, सम्बर्द्धन, सदुपयोग तथा आयआर्जनमा सहयोग पुग्ने आशा लिएको छ।

यस उद्यानको वानस्पतिक प्रोफाइल तयार गर्न सोच दिने र प्राविधिक सरसल्लाह दिनु हुने वनस्पति विभागका महानिर्देशक श्री राजदेव यादव र उप महानिर्देशक श्री संजीव कुमार राई साथै यस कार्यको लागि हौसला बढाई सहयोग गर्नु हुने क्षेत्रीय वन निर्देशक डा. श्री अखिलेश्वर लाल कर्णज्यू प्रति हार्दिक आभार व्यक्त गर्न चाहन्छु।

यस पुस्तक प्रकाशनमा प्राविधिक रूपले आफ्नो योगदान पुर्याउने यस कार्यालयका असिस्टेन्ट बोटानिष्ट श्री रामकृष्ण भण्डारी तथा सहयोग गर्ने हे.फि.अ. श्री भरोसी यादवलाई धन्यवाद दिन चाहन्छु। यसलाई व्यवस्थित तरिकाले छपाइ गर्नु भएकोमा श्री रेजा अफसेट प्रिन्टर्स, जनकपुरलाई पनि धन्यवाद दिन चाहन्छु।

(ताहिर हुसेन)
कार्यालय प्रमुख

विद्यार्थीहरूका लागि जडीबुटी सम्बन्धि जनचेतना कार्यक्रम

धनुषाधाम उद्यानमा सतावरी नर्सरी

मानिसबिना वनस्पति
बाँच्न सक्छ, तर
वनस्पतिबिना मानिस बाँच्न
सक्दैन । आफ्नै समृद्धि र
अस्तित्वको रक्षा गर्नको
लागि पनि सबै वनस्पतिको
संरक्षण र सम्मान गर्नु
मानिसको आवश्यकता र
कर्तव्य हो ।

विषय सूची

क्र.सं.	शीर्षक	पेज नं.
१.	वनस्पति उद्यानको परिचय	१
२.	वनस्पति उद्यानको उद्देश्य	१
३.	पौराणिक महत्व	२
४.	वनस्पति उद्यान धनुषाधाममा पाइने वनस्पतिहरू	२
५.	सन्दर्भ सामग्रीहरू	१०

वनस्पति उद्यानको परिचय

वनस्पति विभाग अर्न्तगत ७ वटा जिल्ला कार्यालयहरू मध्ये एक जिल्ला वनस्पति कार्यालय, धनुषाबाट धनुषाधाम वनस्पति उद्यान संचालित छ। जनकपुर देखि १९ कि.मी. उत्तरपूर्वमा धनुषाधाम नगरपालिकामा यो उद्यान रहेको छ। यस उद्यानको स्थापना वि.सं. २०५६ मा भएको छ। यसले १२० हेक्टर जग्गा ओगटेको छ भने जिल्ला वनस्पति कार्यालय, धनुषाबाट २० हे. क्षेत्रफलमा कार्यक्रम संचालन भइरहेको छ। विश्वको मानचित्रमा यो उद्यान २६°४९'१" देखि २६°५०'३५" उत्तरी अक्षांश र ८६°२'३३" देखि ८६°३'१८" पूर्वी देशान्तरको बीचमा रहेको छ। समुद्र सतहदेखि यसको उँचाई १०६ मीटर रहेको छ। यस उद्यान भित्र जैविक विविधताको संरक्षण गर्ने उद्देश्यले विभिन्न वनस्पति प्रजातीहरूलाई स्थान र परस्थान संरक्षण कार्य भइरहेको छ। वैज्ञानिक अध्ययन र शैक्षिक प्रयोजनको लागि यहाँ दुर्लभ तथा लोपोन्मुख वनस्पति तथा उपयोगी जडीबुटीहरू र संरक्षण तथा प्रदर्शनी प्लट व्यवस्थापन गरिएको छ। आंलकारिक महत्वका विभिन्न वनस्पतिहरू जडीबुटी तथा अन्य महत्वपूर्ण विरुवाहरूको उत्पादन तथा वितरण कार्य भइरहेको छ।

धनुषाधाम एक ऐतिहासिक महत्वको स्थान भएकोले र यो उद्यान धनुषाधामको धनुष मन्दिरबाट जम्मा १०० मीटरको दूरीभित्र पर्ने भएकाले अवलोकन गर्न विद्यार्थी, अनुसन्धानकर्ता तथा सम्बन्धित पेशाकर्मीहरू तथा तीर्थयात्रीहरू समेत घुम्न आउने गरेका कारण यस उद्यानलाई शैक्षिक केन्द्रको साथसाथै पर्या-पर्यटकीय क्षेत्रको रूपमा समेत विकास गर्न सकिने पर्याप्त सम्भावना देखिएको छ। तसर्थ यो वनस्पति उद्यान वनस्पति अध्ययन अनुसन्धान, जनचेतना अभिवृद्धिकासाथै पर्या-पर्यटन विकासको माध्यमबाट स्थानीय जनसमुदायको सामाजिक-आर्थिक विकासको लागि पनि उत्तिकै महत्वपूर्ण रहेको छ।

वनस्पति उद्यानको उद्देश्य

- ⇒ दुर्लभ, लोपोन्मुख, रैथाने तथा संकटापन्न सूचीमा परेका वनस्पतिहरूको स्व-स्थानीय तथा पर-स्थानीय संरक्षण गर्ने।
- ⇒ आर्थिक दृष्टिकोणले महत्वपूर्ण वनस्पतिहरूको अनुसन्धान, र खेती प्रविधि विकास गरी प्राप्त ज्ञान र सीपलाई समुदायमा हस्तान्तरण गर्ने।

- ⇒ वनस्पति संरक्षण तथा सदुपयोग सम्बन्धी शैक्षिक केन्द्रको रूपमा विकास गर्ने ।
- ⇒ पर्यटन विकास, शोभनीय वनस्पति र जडिबुटीको विकासबाट स्थानीय समुदायको आर्थिक सामाजिक विकासमा सहयोग पुऱ्याउने ।

पौराणिक महत्व

पौराणिक कालमा मिथिलाको राजधानी जनकपुरमा राजा जनककी छोरी सीताको विवाहमा भगवान रामले धनुष उठाउँदा उक्त धनुष तीन टुक्रा भई एक टुक्रा यसै स्थानमा खसेको हुँदा यो स्थानको नाम धनुषाधाम रहन गएको मानिन्छ । धनुषको टुक्रा खसेको स्थानमा अहिले धनुष मन्दिर रहेको छ । हिन्दू धर्मावलम्बीहरूका लागि यो क्षेत्र पवित्र मानिन्छ । हिजोआज यस धनुष मन्दिरमा दैनिक सयौं दर्शनार्थीहरू आउने गर्दछन् । धनुषाधाम वनस्पति उद्यान उक्त मन्दिरबाट १०० मीटर उत्तरपश्चिममा रहेको छ ।

धनुषाधाम वनस्पति उद्यानमा पाइने वनस्पतिहरू

आ.व. ०७३।७३ मा जिल्ला वनस्पति कार्यालय, धनुषाबाट वनस्पति उद्यानभित्र पाइने वनस्पतिहरूको प्रारम्भिक प्रोफाइल तयार भएको छ, जसमा जम्मा २७६ वनस्पति प्रजातीमध्ये ७४ रुख, ४८ बुट्यान, १३४ फारपात र २० लहरे प्रजाती रहेका छन् । प्रजातीहरूको विवरण निम्न तालिकामा देखाइएको छ ।

S. N.	Scientific Name	नेपाली नाम	Family	Habit
1	<i>Abrus precatorius</i> L.	रातिगेडी	Fabaceae	C
2	<i>Abutilon indicum</i> (L.) Sweet		Malvaceae	H
3	<i>Acacia catechu</i> (L. f.) Willd.	खयर	Fabaceae	T
4	<i>Acacia nilotica</i> (L.) Willd. ex Delile	बबुल	Fabaceae	T
5	<i>Acacia rugata</i> (Lam.) Voigt	सिकाकाई	Fabaceae	S
6	<i>Achyranthes aspera</i> (L.)	दतिवन	Amaranthaceae	H
7	<i>Acorus calamus</i> (L.)	बोभो	Araceae	H
8	<i>Adina cordifolia</i> (Willd. ex Roxb.) Benth. & Hook. f. ex Brandis	कर्मा	Rubiaceae	T
9	<i>Aegle marmelos</i> (L.) Correa	बेल	Rutaceae	T
10	<i>Agave americana</i> L.	केतुकी	Agavaceae	H
11	<i>Ageratum conyzoides</i> L.	गन्धे	Asteraceae	H
12	<i>Albizia lebbek</i> (L.) Benth.	कालो शिरिष	Fabaceae	T
13	<i>Albizia procera</i> (Roxb.) Benth.	सेतो शिरिष	Fabaceae	T
14	<i>Aloe vera</i> (L.) Burm. f.	धीउकुमारी	Asphodelaceae	H
15	<i>Alternanthera sessilis</i> (L.) DC.		Amaranthaceae	H
16	<i>Amaranthus spinosus</i> L.		Amaranthaceae	H
17	<i>Amaranthus viridis</i> L.	लुडे	Amaranthaceae	H
18	<i>Anagalis arvensis</i> L.		Primulaceae	H
19	<i>Ananas comosus</i> (L.) Merr.	भई कटहर	Bromeliaceae	H
20	<i>Andrographis paniculata</i> (Brum. f.) Nees	कल्पनाथ, कालमेघ	Acanthaceae	H
21	<i>Annona squamosa</i> L.	सरिफा	Annonaceae	T
22	<i>Anthocephalus cadamba</i> (Roxb.) Bosser	कदम	Rubiaceae	T
23	<i>Araucaria bidwillii</i> Hook.	आरुकेरीया	Araucariaceae	T
24	<i>Areca catechu</i> L.	सुपारी	Arecaceae	T
25	<i>Argemone maxicana</i> L.	सुंगुरेकाँडा	Papaveraceae	H
26	<i>Artemisia indica</i> Willd.	नितेपाती	Asteraceae	H
27	<i>Asparagus racemosus</i> Willd.	कुंरिलो, सतावरी	Asparagaceae	S
28	<i>Azadirachta indica</i> A. Juss.	निम	Meliaceae	T
29	<i>Basella alba</i> L.	पोरा	Basellaceae	C
30	<i>Bauhinia malabarica</i> Roxb.	टाँकी	Fabaceae	T
31	<i>Bauhinia purpurea</i> L.	टाँकी	Fabaceae	T
32	<i>Bauhinia vahlii</i> Wight & Arn.	कोइरालो	Fabaceae	C
33	<i>Blumea lacera</i> (Burm. f.) DC.		Asteraceae	H
34	<i>Blumea mollis</i> (D. Don) Merr.		Asteraceae	H
35	<i>Boerhavia diffusa</i> L.	पुननवा	Nyctagenaceae	H
36	<i>Borassus flabelifer</i> L.	ताड	Arecaceae	T
37	<i>Bougainvillea spectabilis</i> Willd.	बगानभेली	Nyctagenaceae	C
38	<i>Bryophyllum pinnatum</i> (Lam.) Oken	पत्थरचुर्ण	Crassulaceae	H

धनुषाधाम वनस्पति उद्यानमा पाइने वनस्पतिहरू

39	<i>Butea monosperma</i> (Lam.) Kuntze	पलास	Fabaceae	T
40	<i>Caesalpinia bonduc</i> (L.) Roxb.	करकरेल	Fabaceae	C
41	<i>Caesulia axillaris</i> Roxb.		Asteraceae	H
42	<i>Calamus tenuis</i> Roxb.	वेत	Arecaceae	S
43	<i>Callistemon citrinus</i> (Curtis) Skeels	कल्की फूल	Myrtaceae	T
44	<i>Calotropis gigantea</i> (L.) Dryand	आंक	Asclepiadaceae	S
45	<i>Canna indica</i> L.		Araceae	H
46	<i>Cannabis sativa</i> L.	गाँजा	Cannabaceae	H
47	<i>Capsella bursa-pastoris</i> (L.) Medik.		Brassicaceae	H
48	<i>Carissa carandas</i> L.	करौना	Apocynaceae	S
49	<i>Cassia alata</i> L.	दादपात	Fabaceae	S
50	<i>Cassia fistula</i> L.	राजवृक्ष	Fabaceae	T
51	<i>Cassia floribunda</i> Cav.	दूला ताप्रे	Fabaceae	S
52	<i>Cassia occidentalis</i> L.	दूला ताप्रे	Fabaceae	S
53	<i>Cassia tora</i> L.	चकमके	Fabaceae	H
54	<i>Catharanthes roseus</i> (L.) G. Don	सदाबहार	Apocynaceae	H
55	<i>Celosia argentea</i> L.	जटाधारी	Amaranthaceae	H
56	<i>Centella asiatica</i> (L.) Urb.	घोडताप्रे	Apiaceae	H
57	<i>Centratherum anthelminticum</i> (L.) Gamble	कालो जिरा	Asteraceae	H
58	<i>Cestrum laevigatum</i> Schltld.		Solanaceae	S
59	<i>Chenopodium album</i> L.	बेथे	Chenopodiaceae	H
60	<i>Chenopodium ambrosioides</i> L.		Chenopodiaceae	H
61	<i>Chlorophytum arundinaceum</i> Baker	सेतो मुशली	Anthericaceae	H
62	<i>Chrysanthemum indicum</i> L.	गोदावरी फूल	Asteraceae	H
63	<i>Chrysopogon aciculatus</i> (Retz.) Trin.	कुरो	Poaceae	H
64	<i>Cinnamomum camphora</i> (L.) J. Presl	कपुर	Lauraceae	T
65	<i>Cinnamomum glaucescens</i> (Nees.) Nand.Mazz.	सुगन्धकोकिला	Lauraceae	T
66	<i>Cinnamomum tamala</i> (Buch.-Ham.) Nees & Eberm.	तेजपात	Lauraceae	T
67	<i>Cinnamomum zeylanicum</i> Breyn.	दालचिनी	Lauraceae	T
68	<i>Clitoria ternatea</i> L.	त्रिष्णुकान्ति	Fabaceae	C
69	<i>Cissampelos pariera</i> L.	बादुलपाते	Menispermaceae	C
70	<i>Cissus quadrangularis</i> L.	हडजोर	Vitaceae	C
71	<i>Cleome viscosa</i> L.		Capparaceae	H
72	<i>Clerodendrum viscosum</i> Vent.	भाटी	Verbenaceae	S
73	<i>Cocos nucifera</i> L.	नारिवल	Arecaceae	T
74	<i>Colocasia esculanta</i> (L.) Schott	ककैलो	Araceae	H
75	<i>Commelina benghalensis</i> L.		Commelinaceae	H
76	<i>Conyza japonica</i> (Thunb.) Less. ex DC.	सलहफार	Asteraceae	H
77	<i>Corchorus aestuans</i> L.		Tiliaceae	S
78	<i>Costus speciosus</i> (Koenig) Sm.	बेतलौरी	Zingiberaceae	H
79	<i>Croton bonplandianus</i> Baill.	मिचैयाफार	Euphorbiaceae	H

धनुषाधाम वनस्पति उद्यानमा पाइने वनस्पतिहरू

80	<i>Crinum latifolium</i> L.	सुदर्शन	Amaryllidaceae	H
81	<i>Curcuma zeodaria</i> Rosc.	कचुर	Zingiberaceae	H
82	<i>Cuscuta reflexa</i> Roxb.	आकासबेली	Convolvulaceae	C
83	<i>Cycas pectinata</i> Griff.	जगर, कलवल	Cycadaceae	S
84	<i>Cycas revoluta</i> Thunb.		Cycadaceae	S
85	<i>Cymbopogon flexuosus</i> (Nees ex Steud.) W. Watson	लेमनघास	Poaceae	H
86	<i>Cymbopogon martinii</i> (Roxb.) W. Watson	पामारोजा	Poaceae	H
87	<i>Cymbopogon martinii</i> var <i>sofia</i> Bruno	जिन्जरघास	Poaceae	H
88	<i>Cymbopogon winterianus</i> Jowitt	सिटोनेला	Poaceae	H
89	<i>Cynodon dactylon</i> (L.) Pers	दुबो	Poaceae	H
90	<i>Cynoglossum zeylanicum</i> (Vahl ex Hornem.) Thunb. ex Hornem.	कनिके कुरो	Boraginaceae	H
91	<i>Cyperus iria</i> L.		Cyperaceae	H
92	<i>Cyperus pilosus</i> Vahl		Cyperaceae	H
93	<i>Cyperus rotundus</i> L.	मोथे	Cyperaceae	H
94	<i>Cyperus scariosus</i> R. Br.	नागरमोथे	Cyperaceae	H
95	<i>Dalbergia latifolia</i> Roxb.	सतिसाल	Fabaceae	T
96	<i>Dalbergia sosoo</i> Roxb. ex DC.	सिसौ	Fabaceae	T
97	<i>Datura metel</i> L.	कालो धतूरो	Solanaceae	H
98	<i>Datura stramonium</i> L.	सेतो धतूरो	Solanaceae	H
99	<i>Delonix regia</i> L.	गोल्डमोहर	Fabaceae	T
100	<i>Desmostachya bipinnata</i> (L.) Stapf	कुश	Poaceae	H
101	<i>Dioscorea alata</i> L.	तरुल	Dioscoreaceae	C
102	<i>Dioscorea bulbifera</i> L.	गिद्धा	Dioscoreaceae	C
103	<i>Dioscorea deltoidea</i> Wall. ex Griseb.	भ्याकुर	Dioscoreaceae	C
104	<i>Duranta repens</i> L.	निलकाँडा	Verbenaceae	S
105	<i>Echinochloa colona</i> (L.) Link	सामा	Poaceae	H
106	<i>Eclipta prostrata</i> L.	भुंगराज	Asteraceae	H
107	<i>Ehretia acuminata</i> R. Br.	दतरंगा	Boraginaceae	T
108	<i>Eichhornia crassipes</i> (Mart.) Solms	जलकुम्भ	Pontederiaceae	H
109	<i>Elaeocarpus sphaericus</i> (Gaertn.) K. Schum.	रुदाक्ष	Elaeocarpaceae	T
110	<i>Elephantopus scaber</i> L.		Asreraceae	H
111	<i>Epipremnum aureum</i> (Linden & Andre) G.S.Bunting	मनी प्लान्ट	Araceae	C
112	<i>Eragrostis tenella</i> (L.) P. Beauv. ex Roem.	बन्सो	Poaceae	H
113	<i>Eragrostis unioides</i> (Retz.) Nees ex Steud	बन्सो	Poaceae	H
114	<i>Eucalyptus citriodora</i> Hook.	मसला, सपेता	Mirtaceae	T
115	<i>Eulaliopsis binnata</i> (Retz.) C. E. Hubb.	बावियो	Poaceae	H
116	<i>Eupatorium adenophorum</i> Spreng.	बनमारा	Asteraceae	H
117	<i>Eupatorium odoratum</i> L.	बनमारा	Asteraceae	H
118	<i>Euphorbia hirta</i> L.	दुधेफार	Euphorbiaceae	H

धनुषाधाम वनस्पति उद्यानमा पाइने वनस्पतिहरू

119	<i>Euphorbia milii</i> Des Moul.		Euphorbiaceae	H
120	<i>Euphorbia pulcherrima</i> Willd. ex Klotzsch	लालुपाते	Euphorbiaceae	S
121	<i>Euphorbia royleana</i> Boiss.	सिउडी	Euphorbiaceae	S
122	<i>Euphorbia tirucalli</i> L.		Euphorbiaceae	T
123	<i>Evolvulus nummularius</i> (L.) L.		Convolvulaceae	H
124	<i>Ficus benghalensis</i> L.	बर	Moraceae	T
125	<i>Ficus benjamina</i> L.	स्वामी	Moraceae	T
126	<i>Ficus elastica</i> Roxb. ex Hornem.	रबर	Moraceae	T
127	<i>Ficus hispida</i> L.	टोटे	Moraceae	T
128	<i>Ficus lacor</i> Buch.-Ham.	कात्रो	Moraceae	T
129	<i>Ficus racomosa</i> L.	डुम्री	Moraceae	T
130	<i>Ficus religiosa</i> L.	पिपल	Moraceae	T
131	<i>Ficus rumphii</i> Blume	पाकर	Moraceae	T
132	<i>Ficus semicordata</i> Buch.-Ham. ex Sm.	खन्यू	Moraceae	T
133	<i>Flemingia chappar</i> Buch.-Ham. ex Benth.		Fabaceae	S
134	<i>Gardenia jasminoides</i> Ellis	इन्द्रकमल	Rubiaceae	S
135	<i>Garuga pinnata</i> Roxb.	दब्बवे	Burseraceae	T
136	<i>Gomphrena globosa</i> L.	मखमली	Asteraceae	H
137	<i>Gossypium arboreum</i> L.	कपास	Malvaceae	S
138	<i>Hibiscus rosa-sinensis</i> L.	अरहुल	Malvaceae	S
139	<i>Holarrhena pubescens</i> (Buch.-Ham.) Wall. ex G. Don	इन्द्रजौ	Apocynaceae	T
140	<i>Imperata cylindrica</i> (L.) P. Beauv.	सिरु	Poaceae	H
141	<i>Indigofera linifolia</i> (L. f.) Retz		Fabaceae	H
142	<i>Ipomoea carnea</i> Jacq.	बेहाया	Convolvulaceae	S
143	<i>Ixora chinensis</i> Lam.		Rubiaceae	S
144	<i>Ixora undulata</i> Roxb.		Rubiaceae	S
145	<i>Jasminum sambac</i> (L.) Ait.	जाई	Oleaceae	S
146	<i>Jatropha curcas</i> L.	सजीवन	Euphorbiaceae	S
147	<i>Jatropha gossypifolia</i> L.		Euphorbiaceae	S
148	<i>Justicia adhatoda</i> L.	असुरो, बाकस	Acanthaceae	S
149	<i>Justicia gendarusa</i> Burm. f.		Acanthaceae	S
150	<i>Kyllinga nemoralis</i> (J. R. & G. Forst.) Dandy ex Hutch. & Dalziel		Cyperaceae	H
151	<i>Lantana camara</i> L.		Verbenaceae	S
152	<i>Lawsonia inermis</i> L.	मेहन्दी	Lythraceae	S
153	<i>Leucas cephalotes</i> (Roth) Spreng.	गुम्मा	Lamiaceae	H
154	<i>Lindenbergia indica</i> (L.) Vatke		Scrophulariaceae	H
155	<i>Ludwigia octovalvis</i> (Jacq.) Raven		Onagraceae	H
156	<i>Madhuca longifolia</i> (Koenig.) Macbride	महुवा	Sapotaceae	T
157	<i>Mallotus philippensis</i> (Lam.) Mull. Arg.	सिन्दुरे	Euphorbiaceae	T
158	<i>Malvaviscus arboreus</i> Cav.	घन्टी फूल	Malvaceae	S
159	<i>Mangifera indica</i> L.	अंप	Anacardiaceae	T

धनुषाधाम वनस्पति उद्यानमा पाइने वनस्पतिहरू

160	<i>Mariscus sumatrensis</i> (Retz.) T. Koyama		Cyperaceae	H
161	<i>Matricaria chamomilla</i> L.	क्यामोमाइल	Asteraceae	H
162	<i>Melia azedarach</i> L.	बकाइनो	Meliaceae	T
163	<i>Melothria heterophylla</i> (Lour.) Cogn.	गोल कक्री	Cucurbitaceae	C
164	<i>Mentha arvensis</i> L.	पुदिना	Lamiaceae	H
165	<i>Mimosa pudica</i> L.	लज्जावती	Fabaceae	H
166	<i>Mimusops elengi</i> L.	भालसरी	Sapotaceae	T
167	<i>Mirabilis jalapa</i> L.	मालती	Nyctaginaceae	H
168	<i>Morus alba</i> L.	किम्बु	Moraceae	T
169	<i>Mucuna pruriens</i> (L.) DC.	काउसो	Fabaceae	C
170	<i>Muntingia calabura</i> L.		Muntingiaceae	T
171	<i>Murraya paniculata</i> (L.) Jack	कामिनी फूल	Rutaceae	S
172	<i>Musa paradisiaca</i> L.	केरा	Musaceae	S
173	<i>Mussaenda frondosa</i> L.		Rubiaceae	S
174	<i>Nelumbo nucifera</i> Gaertn.	कमल	Nymphaeaceae	H
175	<i>Nerium indicum</i> L.	करविर	Apocynaceae	T
176	<i>Nicotiana tabacum</i> L.	सुती	Solanaceae	H
177	<i>Nyctanthes arbor-tristis</i> L.	पारिजात	Oleaceae	T
178	<i>Nymphaea nouchali</i> N.L. Burman	पुरैन	Nymphaeaceae	H
179	<i>Ocimum basilicum</i> L.	बाबरी	Lamiaceae	H
180	<i>Ocimum tenuiflorum</i> L.	तुलसी	Lamiaceae	H
181	<i>Oplismenus compositus</i> (L.) P. Beauv.		Poaceae	H
182	<i>Opuntia monacantha</i> (Willd.) Haw.	बगियाकाँट	Cactaceae	S
183	<i>Oroxylum indicum</i> (L.) Kurz	ढटेलो	Bignoniaceae	T
184	<i>Oxalis corniculata</i> L.	चरित्रमिलो	Oxalidaceae	H
185	<i>Pandanus nepalensis</i> St. John	केवरा	Pandanaceae	T
186	<i>Parthenium hysterophorus</i> L.		Asteraceae	H
187	<i>Paspalum conjugatum</i> Bergius		Poaceae	H
188	<i>Paspalum distichum</i> L.		Poaceae	H
189	<i>Paspalum scrobiculatum</i> L.		Poaceae	H
190	<i>Paulownia tomentosa</i> (Thunb.) Steud.	पाउलोनिया	Pauloniaceae	T
191	<i>Phoenix dactylifera</i> L.	खजुर	Arecaceae	T
192	<i>Phoenix humilis</i> Royle ex Becc. & Hook. f.	थाकल	Arecaceae	S
193	<i>Phoenix sylvestris</i> Roxb.	ताड	Arecaceae	T
194	<i>Phyllanthus amarus</i> Schumach. & Thonn.		Euphorbiaceae	H
195	<i>Phyllanthus emblica</i> L.	अमला	Euphorbiaceae	T
196	<i>Phyllanthus reticulatus</i> Poir.	सिकट	Euphorbiaceae	S
197	<i>Phyllanthus niruri</i> L.		Euphorbiaceae	H
197	<i>Physalis divaricata</i> D. Don		Solanaceae	H
198	<i>Piper betle</i> L.	पान	Piperaceae	C
199	<i>Piper longum</i> L.	पिपला	Piperaceae	C
200	<i>Plumbago zeylanica</i> L.	चिंतु	Plumbaginaceae	H
201	<i>Plumeria rubra</i> L.	गुलाइची	Apocynaceae	T

धनुषाधाम वनस्पति उद्यानमा पाइने वनस्पतिहरू-

202	<i>Pogostemon cablin</i> (Blanco) Benth	पचौली	Lamiaceae	H
203	<i>Polyalthya longifolia</i> (Sonn.) Thwaites	अशोक	Annonaceae	T
204	<i>Polygonum barbatum</i> L.		Polygonaceae	H
205	<i>Pouzolzia zeylanica</i> (L.) Benn. & Br.		Urticaceae	H
206	<i>Prosopis cineraria</i> (L.) Druce	शनी	Fabaceae	T
207	<i>Psidium guajava</i> L.	अम्या	Myrtaceae	T
208	<i>Pterocarpus marsupium</i> Roxb.	विजयसाल	Fabaceae	T
209	<i>Punica granatum</i> L.	अनार	Punicaceae	T
210	<i>Putranjiva roxburghii</i> Wall.	पित्तौजीया	Euphorbiaceae	T
211	<i>Pithecellobium dulce</i> (Roxb.)	जिलेबी	Fabaceae	T
212	<i>Quisqualis indica</i> L.		Combretaceae	C
213	<i>Ranunculus sceleratus</i> L.		Ranunculaceae	H
214	<i>Rauvolfia serpentina</i> (L.) Benth. ex Kurz	सर्पगन्धा	Apocynaceae	H
215	<i>Rauvolfia tetraphylla</i> L.		Apocynaceae	S
216	<i>Ricinus communis</i> L.	अँडेर	Euphorbiaceae	S
217	<i>Rosa alba</i> L.	गुलाब फूल	Rosaceae	S
218	<i>Rumex nepalensis</i> Spreng.	हलहले	Polygonaceae	H
219	<i>Rungia pectinata</i> (L) Nees		Acanthaceae	H
220	<i>Saccharum munja</i> Roxb.	रारी	Poaceae	H
221	<i>Saccharum officinarum</i> L.	उखु	Poaceae	H
222	<i>Saccharum spontaneum</i> L.		Poaceae	H
223	<i>Sagittaria trifolia</i> L.		Alismataceae	H
224	<i>Santalum album</i> L.	श्रीखण्ड	Santalaceae	T
225	<i>Saraca asoca</i> (Roxb.) de Wilde	अशोक	Fabaceae	T
226	<i>Scurrula parasitica</i> L.	ऐजेरु	Loranthaceae	S
227	<i>Schleichera oleosa</i> (Lour.) Oken	कुसुम	Sapindaceae	T
228	<i>Schoenoplectus juncooides</i> (Roxb.) Palla		Cyperaceae	H
229	<i>Scoparia dulcis</i> L.	पातालमिश्री	Scrophulariaceae	H
230	<i>Setaria pallidifusca</i> Schumach. Stapf. & C. E. Hubb.		Poaceae	H
231	<i>Shorea robusta</i> Gaertn.	साल	Dipterocarpaceae	T
232	<i>Sida acuta</i> Burm. f.	बलु	Malvaceae	S
233	<i>Sida cordata</i> Burm. f. Borss. Waalk	बलु	Malvaceae	H
234	<i>Sida cordifolia</i> L.	बलु	Malvaceae	H
235	<i>Sida rhombifolia</i> L.	बलु	Malvaceae	S
236	<i>Solanum anguivi</i> Lam.	टुलो विही	Solanaceae	H
237	<i>Solanum nigrum</i> L.	विही	Solanaceae	H
238	<i>Solanum surratens</i> Burm. f.	कन्टकारी	Solanaceae	H
239	<i>Sonchus arvensis</i> L.		Asteraceae	H
240	<i>Sphaeranthus indicus</i> L.		Asteraceae	H
241	<i>Spilanthes calva</i> DC.	मरौटी	Asteraceae	H
242	<i>Sporobolus diander</i> (Retz.) P. Beauv		Poaceae	H
243	<i>Sporobolus fertilis</i> (Steud.) Clayton		Poaceae	H

धनुषाधाम वनस्पति उद्यानमा पाइने वनस्पतिहरू-

244	<i>Stephania glandulifera</i> Miers		Menispermaceae	C
245	<i>Stevia rebaudiana</i> (Bertoni) Bertoni	चिनी झार	Asteraceae	H
246	<i>Syzygium cumini</i> (L.) Skeels	जामुन	Myrtaceae	T
247	<i>Tabernaemontana divaricata</i> (L.) R. Br. ex Roem. & Schult.	टक्कर	Apocynaceae	S
248	<i>Tagetes erecta</i> L.	सयपत्री	Asteraceae	H
249	<i>Tamarindus indica</i> L.	इमली	Fabaceae	T
250	<i>Taraxacum officinale</i> Wigg.		Asteraceae	H
251	<i>Tecoma stans</i> (L.) Juss. ex Kunth.	गौरीचौरी	Bignoniaceae	S
252	<i>Tectona grandis</i> L. f.	टिक	Verbenaceae	T
253	<i>Terminalia alata</i> Heyne ex Roth	साज	Combretaceae	T
254	<i>Terminalia arjuna</i> (Roxb. ex DC.) W. & A.	अर्जुना	Combretaceae	T
255	<i>Terminalia bellirica</i> (Gaertn.) Roxb.	बरो	Combretaceae	T
257	<i>Terminalia chebula</i> Retz.	हरो	Combretaceae	T
258	<i>Thevetia peruviana</i> (Pres.) K. Schi.	कनेर	Apocynaceae	T
259	<i>Thuja orientalis</i> L.	धूपी	Cupressaceae	S
260	<i>Thysanolaena maxima</i> (Roxb.) Kuntze	अघिसो	Poaceae	H
261	<i>Tinospora sinensis</i> (Lour.) Merr.	गुर्जा	Menispermaceae	C
262	<i>Trapa quadrispinosa</i> Roxb.	सिर्घाँडा	Trapaceae	H
263	<i>Trianthema portulacastrum</i> L.	राजपुरैना	Aizoaceae	H
264	<i>Trichosanthes tricuspidata</i> Lour.	इन्द्राएणी	Cucurbitaceae	C
265	<i>Tridax procumbens</i> L.		Asteraceae	H
266	<i>Triumfetta rhomboides</i> Jacq.	डल्ले कुरो	Tiliaceae	H
267	<i>Typha angustifolia</i> L.	पटेर	Typhaceae	H
268	<i>Urena lobata</i> L.		Malvaceae	H
269	<i>Vernonia cinerea</i> (L.) Less.		Asteraceae	H
270	<i>Vitex nigundo</i> L.	सिमली	Verbenaceae	S
271	<i>Vetiveria zizanioides</i> (L.)	खसखस	Poaceae	H
272	<i>Withania somnifera</i> (L.) Dunal	अश्वगन्धा	Solanaceae	H
273	<i>Woodfordia fruticosa</i> (L.) Kurz		Solanaceae	S
274	<i>Xanthium strumarium</i> L.	भेडेकुरो	Solanaceae	H
275	<i>Youngia japonica</i> (L.) DC.		Asteraceae	H
276	<i>Zizyphus rugosa</i> Lam.	बयर	Rhamnaceae	T

सन्दर्भ सामग्रीहरू:

- जि.व.का. (२०७२) मकवानपुर जिल्लामा पाइने वनस्पतिहरूको विवरण, जिल्ला वनस्पति कार्यालय, मकवानपुर, हेटौडा
- वनस्पति विभाग पञ्चवर्षीय व्यवस्थापन योजना (२०७२/७३-२०७७/७८) धनुषाधाम वनस्पति उद्यान ।
- वनस्पति विभाग (२०६७) नेपालको आर्थिक विकासको लागि प्राथमिकता प्राप्त जडीबुटीहरू, थापाथली, काठमाडौं ।
- वनस्पति विभाग (आ.व.२०७०/७१) वनस्पति विभाग अन्तर्गत संचालन हुने क्रियाकलापहरू सम्बन्धि कार्यविधि, थापाथली, काठमाडौं ।
- जि.वि.स. (२०७१) धनुषा जिल्ला वस्तुस्थित चित्रण (पार्श्वचित्र) २०७१, जिल्ला विकास समिति, धनुषा, जनकपुर ।
- Baral S.R. and Kurmi P.P. 2006. *A Compendium Of Medicinal Plants of Nepal*. Mrs. Rachana Sharma, 281 Maiju Bahal, Chabahil, Kathmandu, Nepal
- Mahato R.B and Sharma B.N. 2015. Common Ethnomedicinal plants of Dhanusha District Nepal *Bull. Dept. Pl.Res. No. 37*. P 51-58, Department of plant Resources, kathmandu Nepal
- Manandhar N.P.2002. *Plants and people of Nepal*. Timber Press,Portland, Oregon.
- Press J.R., Shrestha K.K. & Sutton D.A. 2000. *Annotated checklist of the flowering plants of Nepal*.(Online) URL: <http://www.efloras.org>
- Shrestha K. 1998. *Dictionary of nepalese plant names*. Mandala Book Point, Kathmandu, Nepal.